

ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПИЛИПА ОРЛИКА»

УХВАЛЕНО
Рішенням Вченої ради
ПЗВО МКУ ім.П.Орлика
Протокол № 6 від 17-01 2021 р.

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: Психологія

Миколаїв – 2021

Програма підсумкової атестації затверджена на засіданні кафедри психології та педагогічної освіти

Протокол № 7 від «27» січня 2021 р.

Завідувач кафедри Н.Б. Іванцова Іванцова Н.Б.

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....
2. Організація діагностики якості підготовки до підсумкової атестації та критерії оцінювання якості знань.....
3. Вимоги до відповідей здобувачів під час атестації.....
4. Завдання для підготовки до підсумкової атестації.....
5. Методичні матеріали по підготовці до атестації.....
6. Додаток 1.....

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація з фаху здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього ступеня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» згідно з вимогами, визначеними в освітньо-професійній програмі підготовки фахівців проводиться у формі усної відповіді на екзаменаційні питання.

Структуру і зміст атестації визначено і ухвалено на засіданні кафедри психології і сформовано у вигляді 30 екзаменаційних білетів. Кожен екзаменаційний білет складається з теоретичного питання, 12 тестових завдань та ситуаційної задачі (Додаток 1).

Підсумкова атестація проводиться з метою перевірки і оцінки науково-теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти з профільюючих дисциплін в обсязі таких навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Диференціальна психологія», «Юридична психологія».

Складання підсумкової атестації проводиться на відкритому засіданні атестаційної комісії за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії.

Перевірка і оцінка науково-теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти проводиться з метою встановлення відповідності їх освітнього та освітнього ступеня до вимог стандарту освіти (навчальних планів і програм підготовки фахівців).

Завдання базуються на теоретичних знаннях та навичках, набутих в процесі вивчення теоретичного матеріалу за вищезначеними дисциплінами та результатах виробничої практики, семінарських, практичних і самостійних робіт протягом всього періоду навчання.

З метою надання здобувачам вищої освіти методичної допомоги в процесі підготовки до атестації за першим (бакалаврським) освітнім ступенем надано перелік питань з анотаціями за профільюючими дисциплінами та рекомендований список відповідної джерельної бази.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ

Атестаційна комісія створюється щорічно у складі голови та членів комісії для проведення підсумкової атестації — комплексного екзамену з фаху за спеціальністю 053 «Психологія» та діє протягом календарного року.

Голова атестаційної комісії призначається базовою структурою ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика».

Головою атестаційної комісії призначається висококваліфікований фахівець виробництва з цієї ж спеціальності, науково-педагогічний працівник або науковець, який не працює в Міжнародному класичному університеті імені Пилипа Орлика.

До складу екзаменаційної комісії входять викладачі випускаючих кафедр психології та провідні фахівці виробництва. Персональний склад атестаційної

комісії затверджується ректором університету не пізніше ніж за місяць до початку роботи комісії.

Робота атестаційної комісії проводиться у терміни, передбачені навчальними планами та графіком роботи комісії, що затверджується ректором університету. Здобувачі вищої освіти, які не склали комплексний екзамен з фаху, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи атестаційної комісії протягом трьох років після закінчення закладу вищої освіти.

Регламент засідань атестаційної комісії встановлює Голова комісії.

Рішення атестаційної комісії про результати проведення підсумкової атестації з фаху, а також про присвоєння здобувачу вищої освіти відповідного освітнього ступеня та кваліфікації, видання йому документа про освіту і кваліфікацію приймається на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. Голос Голови атестаційної комісії є вирішальним при однаковій кількості голосів інших членів комісії.

На засіданні атестаційної комісії ведеться протокол у якому зазначається:

- Прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти із зазначенням номеру екзаменаційного білету;
- Оцінки за кожне теоретичне питання відповідного екзаменаційного білету;
- Додаткові запитання до випускника з боку членів та голови атестаційної комісії;
- Окремі висновки членів атестаційної комісії;
- Оцінка за національною шкалою та за шкалою ECTS;
- Рішення атестаційної комісії про присвоєння кваліфікації.

Протоколи підписують голова та члени атестаційної комісії, які брали участь у засіданні. Книга протоколів зберігається у справах інституту.

Результати співбесіди, виконання ситуаційного завдання та тестових завдань визначаються оцінками за національною шкалою та за шкалою ECTS та оголошуються того ж дня після оформлення протоколів засідання атестаційної комісії.

За підсумками роботи атестаційної комісії Голова складає звіт який затверджується на її заключному засіданні. У звіті відображається рівень підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 053 «Психологія», якісні показники результатів, уміння випускників застосовувати знання при вирішенні виробничих проблемних ситуацій, недоліки в підготовці, рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу. Питання про підсумки роботи атестаційної комісії та розроблені відповідні заходи обговорюються на засіданнях випускної кафедри.

Оцінка здобувачів вищої освіти за комплексний екзамен з фаху виставляється за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Відповідь на кожне запитання білета оцінюється окремою оцінкою «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Загальна оцінка по екзаменаційному білету підраховується як середньоарифметичне значення оцінок, отриманих з кожного питання білету і виставляється на закритому засіданні атестаційної комісії шляхом відкритого голосування по кожному здобувачу вищої освіти.

Варіант екзаменаційного білету має 3 завдання з різних дисциплін.

Значення рейтингу з кредитного модуля	Оцінка ECTS	Традиційна екзамен. оцінка
$91 < RD = 100$	A – відмінно	відмінно
$86 < RD \leq 90$	B – дуже добре	добре
$76 < RD \leq 85$	C – добре	
$66 < RD \leq 75$	D – задовільно	задовільно
$61 \leq RD \leq 65$	E – достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
$41 \leq RD < 60$	FX – незадовільно	незадовільно
$RD < 40$	F – незадовільно (потрібна додаткова робота)	не допущено

Оцінки «А – Відмінно» заслуговує здобувач вищої освіти, який повністю виконав завдання підсумкової атестації, а саме: дав змістовну, вичерпну відповідь на три теоретичні питання з дисциплін, включених у програму іспиту, продемонстрував відмінний рівень підготовки.

Оцінки «В – Дуже добре» заслуговує здобувач вищої освіти, який виконав завдання підсумкової атестації, а саме: дав змістовну правильну відповідь на три питання з дисциплін, включених в програму іспиту, але мав незначні зауваження щодо точності відповідей.

Оцінки «С – Добре» заслуговує здобувач вищої освіти, який повністю виконав завдання підсумкової атестації, а саме: дав змістовну, вичерпну відповідь на три теоретичні питання з дисциплін, включених в програму іспиту, але мав незначні помилки, або відповіді були не повні;

Оцінки «Д – Задовільно» заслуговує здобувач вищої освіти, який у теоретичних відповідях демонструє знання основного матеріалу з дисциплін, включених в програму комплексного кваліфікаційного іспиту; але припускається деяких неточностей, не виявив високого рівня підготовки та припустився помилок.

Оцінки «Е – Достатньо» заслуговує здобувач вищої освіти, який у відповідях на теоретичні питання припустився багато помилок та дав правильну відповідь лише на половину завдання комплексного кваліфікаційного іспиту, не виявив належного рівня підготовки;

Оцінки «FX – Незадовільно» заслуговує здобувач вищої освіти, який не відповів на запитання підсумкової атестації з дисциплін, включених в програму підсумкової атестації.

ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

При підготовці відповідей на теоретичні питання здобувач вищої освіти має виявити знання щодо:

- Визначення базових термінів та понять з теоретичного питання, що міститься в екзаменаційному білеті;
- Знання з дисциплін професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять.
- Методологію і методи дослідження в сучасній психології.

Програма атестації складається з 10 змістовних модулів, які містять 5 дисципліни за переліком програми підготовки бакалаврів, зв'язаних між собою змістовими складовими та формою відповідей, які дозволяють системно визначити рівень знань здобувача вищої освіти.

Кожен змістовний модуль передбачає відповіді на запитання, які охоплює цикл фундаментальних професійно-орієнтованих дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Диференціальна психологія», «Юридична психологія».

При підготовці відповідей на екзаменаційні завдання у відповідності до вимог освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» з вищезазначених дисципліни студент повинен мати певні знання та вміння.

З дисципліни «Загальна психологія» здобувач вищої освіти має знати:

- поняття про психологію як науку, яка вивчає факти, закономірності та механізм психіки;
- історія розвитку психологічних знань, основні концепції розвитку особистості;
- розвиток особистості, структура особистості;
- специфіка пізнавальних процесів і розвиток емоційно-вольової сфери особистості;
- темперамент як біологічний фундамент особистості;
- характер, його структура і властивості.

повинен вміти:

- застосовувати базові психологічні знання для організації діяльності та спілкування особистості, для планування, контролю і управління групою.
- самостійно розробляти і застосовувати психологічні методики на практиці

З дисципліни «Соціальна психологія» здобувач вищої освіти має знати:

- особливості соціального мислення (розвиток Я-концепції в соціокультурі, проблеми самоефективності індивіда та його самопрезентація);
- соціальні переконання та судження;
- особливості поведінки та установок, конформізму, впливів групи;
- особливості соціальних відносин та природи соціальних, емоційних, когнітивних джерел упереджень;
- особливості соціальних впливів (стать, гендер та культура).

повинен вміти:

- проводити соціально-психологічні дослідження в польових і лабораторних умовах (кореляційні, експериментальні, опитування);

- обирати ефективні умови проведення соціально-психологічних досліджень;
- модифікувати окремі опитувальники з врахуванням особливостей соціокультурної ситуації, в якій проводиться дослідження.
- застосовувати на практиці набуті знання, самостійно працювати з науковою та методичною літературою, удосконалювати свою професійну майстерність.

З дисципліни «Психодіагностика» здобувач вищої освіти має знати:

- уявлення про предмет, об'єкт і методи психологічної діагностики;
 - основні підходи до вимірювання індивідуально-психологічних особливостей людини;
 - оволодіти теоретичними знаннями
- повинні вміти:*
- практичне використання психодіагностичних методів;
 - оволодіння проєктивними методиками, тестами, самозвітами;
 - удосконалювати свою професійну майстерність;

З дисципліни «Диференціальна психологія» здобувач вищої освіти має знати:

- диференційно-психологічні аспекти типів темпераменту та характеру;
- характеристика стилів кодування та переробка інформації;
- основні та додаткові когнітивні стилі;
- стилі пізнавального відношення до світу;
- диференційно-психологічні особливості суб'єкта у різних життєвих ситуаціях;

вміти використовувати:

- відбір і навчання персоналу;
- діагностика розвитку окремих властивостей, схильностей і здібностей індивідів;
- сформованість диференціального мислення фахівця;
- оволодіння діагностичними методиками та використання їх у практичній діяльності;

З дисципліни «Юридична психологія» здобувач вищої освіти має знати:

- поняття, об'єкт, завдання, систему, принципи, історію становлення юридичної психології;
- психологічні особливості особистості злочинця, злочинної поведінки та злочинних груп, типологію злочинців та їх класифікації;
- психологічні особливості слідчої та судової діяльності;
- особливості проведення судово-психологічної експертизи;
- соціально-психологічні засади ресоціалізації засуджених до позбавлення волі та їх реадаптації після звільнення.

вміти використовувати:

- вільно та осмислено використовувати термінологічний апарат юридичної психології;
- визначати характеристики та особливості прояву різних психічних процесів, станів і властивостей людини залежно від ситуації та обставин;
- робити висновки щодо мотиву та мети злочинних дій, виокремлювати їх внутрішні чинники;
- відрізнити злочинну поведінку від законослухняної на підставі їх соціально-психологічного змісту;
- розрізнити індивідуально-психологічні якості та властивості, а також характеристики людської особистості з метою здійснення правильної юридичної оцінки її поведінки.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Предмет і завдання сучасної психології. Психічні явища: процеси, властивості, стану. Відмінності наукової і життєвої психології. Методологія та методи дослідження в сучасній психології. Співвідношення методу і методики дослідження. Основні методи психологічного дослідження

2. Галузі сучасної психології. Фундаментальні розділи психології. Вікова психологія. Педагогічна психологія. Основні проблеми соціальної психології. Психологія управління. Гендерна психологія. Юридична психологія та ін. Інші галузі сучасної психології: військова психологія, психологія реклами, економічна психологія, психологія мистецтва, етнопсихологія, зоопсихологія і т. д.

3. Історія розвитку психологічних знань. Антична філософія. Спроба пояснити за допомогою поняття «душа» всі явища в житті людини, живий, а іноді і неживої природи. Питання про природу душі. Погляди Геракліта, Демокріта, Сократа, Платона, Арістотеля про ідеальність/матеріальність душі. Рене Декарт. Поняття рефлексу, розуміння людини як механістичної моделі. Свідомість людини, аналіз його стану і змісту – предмет вивчення психології. Поняття «потоків свідомості» У. Джеймса. Досліди У. Вундта, створення в 1879 році лабораторії експериментальної психології. Психологія як наука про поведінку. Біхевіоризм. Розвиток ідей Дж. Уотсона: поведінка – система реакцій, поняття стимулу, формули біхевіоризму (стимул-реакція і стимул – проміжні змінні – реакція Толма). Небіхевіоризм. Дослідження інструментальних (Е. Торндайк) або оперантних (Б. Скіннер) реакцій.

4. Розвиток вітчизняної психології. І.М. Сеченов і його «Рефлекси головного мозку», боротьба Сеченова з традиційною ідеалістичною психологією («Кому і як розробляти психологію»). І.П. Павлов: Вчення про умовні і безумовні рефлекси, типи вищої нервової діяльності, сигнальні системи дійсності, основи фізіологічного аналізу психічних процесів. М.М. Ланге, А.Ф. Лазурський, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв і ін. вітчизняні психологи. Основні психологічні концепції 20 сторіччя. Гештальт-психологія. Психоаналіз. Теорія сексуальності З. Фрейда. Поняття «лібідо», «сублімація», інстинкт еросу, інстинкт танатосу, Едипів комплекс, Електро комплекс. Структура особистості за З. Фрейдом.

Неофрейдизм. Аналітична психологія Юнга. Індивідуальна психологія Адлера. Гуманістична психологія.

5. Поняття розвитку психіки. Основні тенденції розвитку психіки. Проблеми розвитку психіки в філогенезі. Проблеми розвитку психіки в антропогенезі. Основні гіпотези походження людини: креаційна теорія, космогенічна теорія, еволюційна теорія. Еволюційна теорія, біологічні передумови виділення людини з тваринного світу. Відмінності людської психіки від психіки тварин. Найважливіші новоутворення, притаманні тільки людині: свідомість, самосвідомість. Проблеми розвитку психіки в онтогенезі. Періодизація психічного розвитку в онтогенезі. Вікова періодизація О. М. Леонтєва. Психосоціальна концепція розвитку Е. Еріксона. Вікова періодизація З. Фрейда. Поняття вікової кризи. Опис вікових криз: криза новонародженості, криза одного року («не можна»), криза трьох років («я сам»), криза переходу до школи, криза пубертатного віку, криза життєвого самовизначення, криза тридцяти років, криза середнього віку, геронтологічна криза.

6. Нервова система – центр діяльності всього організму. Функції нервової системи: комунікаційна, інтеграційна. Властивості нервової системи за І.П. Павловим. Нейрон – одиниця нервової системи. Будова нейрона. Мозок. Еволюція мозку. Будова спинного мозку. Периферична, соматична і вегетативна нервові системи. Будова головного мозку. Ретикулярна формація як джерело активності в організмі. Сон. Фази сну: повільнохвильовий сон і парадоксальний сон. Вчення Павлова про сигнальні системи дійсності. Перша і друга сигнальна система дійсності. Художній тип, розумовий тип, універсальний (середній) тип.

7. Історія розвитку поняття «особистість». Аспекти наукового вивчення особистості (Л. Хьелл і Д. Зіглер): структура особистості, мотивація, розвиток особистості, психопатологія особистості, підстави психічного здоров'я особи, трансформація особистості в процесі коригуючого психологічного впливу. Компоненти особистості: природне, біологічне, спадкове, соціальне. Соціальне середовище і особистість. Структура особистості. Психодинамічна теорія: структура особистості З. Фрейда (Воно, Я і Свех-Я). Е. Берн: дитина, батько, дорослий. Спрямованість як основна підструктура особистості. Види потреб. Самооцінка. Рівень домагань.

8. Особистість і діяльність. Знання, вміння, навички. Зовнішні та внутрішні дії. Схема діяльності. Мотивація діяльності. Види діяльності. Поняття про провідну діяльність.

9. Психічні пізнавальні процеси. Увага, властивості уваги, види уваги. Вчення Ухтомського про домінанту. Відчуття. Властивості відчуттів. Будова аналізатора. Рецептори (види та типи). Поріг чутливості. Сприйняття, Властивості сприйняття. Складні форми сприйняття. Пам'ять, теорії пам'яті. Процеси пам'яті. Закон забування, закони запам'ятовування. Види пам'яті. Мислення. Специфіка мислення. Інтуїція, інсайт, інтелект. Уява, види уяви. Мовлення і мова. Види мови.

10. Емоції та почуття. Базові емоції. Керовані і некеровані компоненти емоцій. Теорії емоцій (Вундт, Джемса–Ланге, Симонова). Емоційні стани (стрес, дистрес, настрій, пристрасть, фрустрація, фізіологічний афект). Почуття – вищі емоції. Воля, вольова діяльність.

11. Темперамент. Історія розвитку уявлень про темперамент. Гуморальна теорія Гіппократа. Конституціональні теорії темпераменту (Кречмер, Шелдон).

Неврологічна теорія темпераменту Павлова. Сучасні уявлення про темперамент. Типологічні групи темпераменту.

12. Характер. Відмінності характеру від темпераменту. Властивості характеру. Типи характерів. Акцентуація характеру. Професійні деформації характеру. Здібності людини. Загальні і спеціальні здібності. Поняття про обдарованість та геніальність.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Соціальна психологія як наука. Поняття соціальної психології. Структура соціальної психології. Соціальна психологія і суміжні дисципліни. Соціальна психологія і соціологія. Соціальна психологія і психологія особистості. Соціальна психологія і біологія. Соціальна психологія та рівні пояснень. Суб'єктивні аспекти науки. Завдання соціальної психології і проблеми суспільства.

2. Передумови виникнення соціальної психології. Витоки соціально-психологічних ідей. Причини виокремлення соціальної психології у самостійну область знання. Перші історичні форми соціально-психологічного знання. Психологія народів. Розвиток соціально-психологічного знання в царині соціології. Перші соціально-психологічні теорії. Психологія мас Г. Ле Бона. Теорія інстинктів соціальної поведінки В. Мак Дугала. Експериментальний період розвитку соціальної психології Поведінково-когнітивний напрямок соціальної психології. Со-ціопсихоаналітичний напрямок соціальної психології. Когнітивістський напрямок соціальної психології. Соціальна психологія у сучасному світі.

3. Розвиток української соціальної психології у ХХ ст. Дискусії про предмет соціальної психології (20-ті рр. ХХ ст.). Біосо-ціологічна школа рефлексології. Психологія колективу О. Залужного Концепція біосоціальної природи поведінки І.Соколянського. Перший фундатор західноукраїнської психології – С. Балей

4. Я-концепція та тип соціокультури. Поняття Я-концепції. Самоефективність. Поняття самоефективності та її до-слідження А.Бандурою Схильність до міркувань на користь власного Я. Пояснення позитивних і негативних подій. Невиправданий оптимізм. Справляння враження на інших.

5. Соціальні установки. Установки як ефективний спосіб оцінювання світу. Рольова поведінка та установки. Причини впливу поведінки на установки. Теорія самопрезентації: управління враженнями. Теорія когнітивного дисонансу.

6. Людська природа та культурна диверситивність. Куль-турна різноманітність людей. Культурні детермінанти особис-тісного простору. Протистояння: індивідуалізм – колективізм. Культурна схожість. Ідентичність особи. Рольова ідентичність. Ролі з високим і з низьким статусом. Інверсія(зміна) ролей. Підходи до вивчення гендерно-рольової поведінки. Поняття гендеру. Еволюційний та культуральний підходи. Акценти вивчення гендеру: відмінності та схожість. Вплив культури на гендерні ролі. Постсучасність та диверситивність статевої поведінки. Особливості чоловічої та жіночої психології. Психологічні дослідження гендеру. Гендерні відмінності у дослідженнях інтелекту, сприйняття, емоційної сфери, пам'яті. Гендерні особливості соціальної поведінки. Соціальне

домінування. Гендерні особливості незалежної поведінки. Вибір партнерів сімейного життя.

7. Основні характеристики спілкування. Поняття спілкування в соціальній психології. Структура спілкування. Функції спілкування. Види спілкування. Стратегії та стилі спілкування. Вплив „комунікатора”. Зміст повідомлення. Канал передачі інформації. Адресат повідомлення (аудиторія). Приклади соціально-психологічних досліджень в галузі переконань. Втягування у секти. Складові вербування. Негативний груповий ефект. Конструктивне використання переконань: консультування та психотерапія.

8. Агресія: деструктивна взаємодія. Поширеність агресії та її види. Фізична та вербальна (словесна) агресія. Ворожа агресія (скерована на заподіяння шкоди) та інструментальна (як засіб досягнення мети). Контактна (безпосереднє заподіяння шкоди різними знаряддями) та дистантна (застосування вогнепальної зброї тощо) агресія. Аналіз причин людської агресії. Психологічні теорії агресії. Класична теорія „фрустрація – агресія” (Дж. Доллард та Н. Міллер). Концепція заміщеної агресії (Л. Берковіц). Відносна депривація та агресивне реагування. Агресія як „вигідна” навичка досягання мети. Теорія соціального навічання агресії. Класичні експерименти А. Бандури. Вплив сім'ї та середовища на агресивність дітей. Послаблення агресії.

9. Альтруїзм як просоціальна поведінка та конструктивна взаємодія. Поняття взаємодії та підходи до вивчення альтруїзму. Психологічна теорія соціального обміну. Концепція альтруїзму як замаскованого егоїзму. Концепція альтруїзму як душевного чину людей. Соціологічний та еволюційний підходи до пояснення альтруїзму. Соціологічний підхід: соціальні норми, що мотивують альтруїзм. Норма взаємності. Норма соціальної відповідальності. Еволюційний підхід до пояснення альтруїзму. Теорія жертвовного альтруїзму (Д. Бараш). Теорія взаємності людських добродійств (Р. Чалдіні). Порівняльний аналіз теорій альтруїзму. Експериментальне вивчення диспозиційних та ситуативних чинників альтруїзму. Особистісні чинники надання допомоги. Вплив поганого настрою на надання допомоги (Р. Чалдіні). Винятки з правила «поганий настрій – добрі справи» (В. Томпсон, К. Кауан і Д. Роузенхан). Хороший настрій та надання допомоги (Е. Айзен, Д. Доліньські). Вплив особистісних якостей на схильність допомагати. Релігійність особи та просоціальна поведінка. Суб'єкти, що отримують допомогу (гендерні особливості та схожість). Навчання альтруїзму. Подолання моральної ексклюзії. Моральна інклюзія як передумова соціалізації альтруїзму.

10. Поняття перцепції та перцептивних механізмів. Міжособистісна атракція. Поняття атракції. Зв'язок атракційних відносин із відчуттям щастя та особистісним здоров'ям. Чинники атракції. Територіальна близькість людей. Взаємодія на „спільній території”. Антиципація взаємодії. Ефект ореолу. Ефект «простого перебування в полі зору». Експерименти з дослідження стереотипу фізичної привабливості. Любов та прив'язаність. Концепція любовних взаємин Р. Стернберга. Прив'язаність та її типи. Глобалізація та зміни безпосередніх людських взаємин.

11. Каузальна атрибуція: теорія приписування причин. Вплив особистих вражень та очікувань на інтерпретацію подій. Приклади інтуїтивного мислення. Феномен „хіндсайту” („я так і знав!”). Сприйняття та інтерпретація подій. Відтворення спогадів: ефект дезінформації. Праймінг: активація

специфічних асоціацій у пам'яті. Інтелектуальна марнота: феномен самонадіяності та феномен упередження проти доказів. Типові прийоми суджень в умовах недостатньої інформації. Ілюзорне мислення: пояснення випадкових подій. Ілюзорний взаємозв'язок. Ілюзія контролю. Повернення до середнього («регрес до норми»). Взаємовплив настрою та суджень.

12. Соціальна психологія груп. Специфіка соціально-психологічного підходу до вивчення груп. Поняття соціальної групи. Загальна класифікація груп. Класифікації великих груп. Формальні та неформальні групи. Організовані та неорганізовані. Референтні групи та групи причетності.

13. Мала група в соціальній психології: поняття, межі, класифікації. Кількісні параметри малої групи. Психологічна структура та динамічні процеси групи. Концепція групової організації Дж. Морено. Лідерство в групах. Теорії лідерства: „теорія рис” або „харизма-тична” теорія. Ситуативна теорія лідерства. Системна теорія лідерства (керівництва). Підходи до керівництва. Імовірнісна модель ефективності керівництва за Ф. Фідлером. Стили керівництва.

14. Соціальні впливи в малій групі. Соціальна фасилітація. Соціальні лінощі. Деіндивідуалізація. Групова поляризація. Подолання огрупленого мислення: вплив групової меншості.

15. Поняття конформізму, його сутність як соціально-психологічного феномену. Класичні експерименти в соціальній психології з дослідження конформізму. Умови та причини вияву конформізму. Особливості вияву конформізму.

16. Проблеми міжрупових відносин. Природа та різновиди упереджень. Соціальні джерела упереджень. Емоційні та когнітивні джерела упереджень.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

1. Психодіагностика як наука і практична діяльність. Історія розвитку психодіагностики, характерні риси сучасної психодіагностики. Історія розвитку вітчизняної психодіагностики, її сучасний стан. Предмет та структура психодіагностики як науки. Завдання психодіагностики. Психодіагностика та суміжні напрями досліджень (експериментальна психологія, диференційна психологія, психометрія та ін.). Психодіагностика в системі практичної та прикладної психології.

2. Поняття психодіагностичного методу, його особливості в порівнянні з іншими дослідницькими методами. Конкретизація психодіагностичного методу в основних діагностичних підходах: об'єктивному, суб'єктивному, проєктивному. Класифікації методик психодіагностики з різними основами.

3. Психометричні основи психодіагностики. Поняття диференційної психометрики. Надійність тесту. Основні види надійності та методи оцінки надійності методики. Валідність методики. Основні види валідності та методи їх визначення. Взаємозв'язок валідності та надійності методики. Стандартизація тесту. Основні парадигми конструювання психодіагностичних методик: традиційна психометрична, психосемантична, створення комп'ютерних методик як інтелектуальних систем.

4. Поняття тесту; види тестів; тестові задачі, їх типи. Комп'ютерні та комп'ютеризовані тести. Тестові батареї. Види опитувальників, форми запитань,

пунктів і представлення результатів. Контроль достовірності даних опитувальників.

5. Проведення психодіагностичного обстеження. Основні етапи психодіагностичного обстеження. Робота із запитом, формулювання гіпотез. Вибір методик для проведення психодіагностичного обстеження. Проведення тестового та клінічного діагностичного обстеження. Організація комп'ютеризованого психодіагностичного обстеження. Характеристика змінних, які впливають на результати обстеження: змінні мети обстеження і завдання; ситуаційні змінні; змінні особистості обстежуваного та особистості психолога в обстеженні.

6. Клінічний та статистичний підходи до узагальнення даних психодіагностичного обстеження. Підходи в оцінці та інтерпретації вимірних тестом показників: нормативне, іпсативне та критеріальне оцінювання. Характеристика етапу інтерпретації отриманих результатів. Комплексний та системний характер психологічного діагнозу. Змістові елементи діагнозу. Симптоматичний, етіологічний та типологічний діагноз. Прогноз як компонент діагнозу. Модератори. Поняття ширини поля прогнозу. Написання висновку. Повідомлення результатів обстеження користувачу психодіагностичної інформації. Специфіка задач взаємодії психодіагноста з обстежуваним та замовником при передачі психодіагностичної інформації.

7. Поняття етичних норм психодіагностики як комплексу норм і принципів, які регламентують діяльність психолога-діагноста з метою забезпечення інтересів обстежуваних осіб. Основні професійно-етичні принципи в психодіагностиці: не нанесення шкоди обстежуваному; професійної компетентності; професійної таємниці; об'єктивності; конфіденційності. Регламентація етичними принципами відносин між психодіагностом, замовником, обстежуваним.

8. Психодіагностика здібностей. Діагностика загальних здібностей. Інтелект як критерій загальних здібностей. Поняття інтелекту як об'єкту психодіагностики. Підходи до визначення структури інтелекту: монофакторні теорії (Ч. Спірмен), мультифакторні теорії (Л. Терстоун, Д. Гілфорд), ієрархічні теорії (П. Вернон, Д. Векслер, Р. Кеттелл), моделі структури інтелекту Г. Айзенка; Р. Кеттелла. Загальна характеристика тестів інтелекту (фактори, які впливають на результати дослідження інтелекту, природне і надбане в інтелекті, особистість і інтелект, кількісний та якісний аналіз результатів обстеження). Проблема визначення креативності особистості, підходи до її розв'язання. Основні напрямки дослідження і виміру креативності: особистісний та пізнавальний. Креативність як універсальні творчі здібності. Взаємозв'язок креативності та інтелекту. Методики діагностики креативності: тести Дж. Гілфорда; Е. Торренса; методика Д. Б. Богоявленської; тест Вільямса; опитувальник креативності Джонсона; С. Медніка, діагностика особистісної креативності та соціальної креативності особистості. Діагностика спеціальних здібностей. Спеціальні здібності як об'єкт психодіагностики. Діагностика сенсорних, моторних, технічних, професійних здібностей.

9. Діагностика рис та типів особистості. Номотетична та ідіографічна психодіагностика. Факторні теорії особистості Р. Кеттелла, Дж. Гілфорда, Велика п'ятірка, ін. Поняття психічної риси, основні класи рис. Діагностика конституційних рис, характеристика основних груп методик. Діагностика

характерологічних рис, опитувальники (багатовимірні та одновимірні). Діагностика ситуаційно-рефлексивних рис особистості. 16-PF Кеттелла як приклад багатовимірної методики діагностики рис особистості.

10. Психодіагностика індивідуальної свідомості та самосвідомості. Індивідуальна свідомість як об'єкт психодіагностики. Загальна характеристика психосемантичних методик діагностики свідомості. Техніка семантичного диференціалу Ч.Осгуда. Q-класифікація. Техніка репертуарних решіток Д.Келлі. МПС (Леонтьєв Д.О.) Діагностика цінностей та смисложиттєвих орієнтацій особистості. Методики діагностики ціннісних орієнтацій особистості (методика М.Рокіча, запитальник І.Сеніна, методика Г.Леєвік, методика Шварца). Методика СЖО (Д.О.Леонтьєв), МПС (Д.О.Леонтьєв). Самосвідомість як об'єкт психодіагностики. Основні методологічні питання психодіагностики самосвідомості. Характеристика методик діагностики самосвідомості (стандартизовані самозвіти, вільні самоописи, ідеографічні методики, проєктивні методики). Діагностика самоствавлення. Самооцінка як об'єкт психодіагностики, основні параметри її дослідження. Методики діагностики самооцінки. Локус контролю як об'єкт психодіагностики. Методики виміру локусу контролю. Рівень домагань як об'єкт психодіагностики. Техніка діагностики рівня домагань, основні оцінювані параметри. Методики діагностики рівня домагань.

11. Мотиваційні явища як об'єкт психодіагностики. Індикатори мотивації. Класифікація методів діагностики мотивів особистості, їх характеристика. Характеристика конкретних методик психодіагностики мотиваційної сфери особистості.

12. Специфіка дослідження проявів психіки як психічних станів, процесів та властивостей. Психічний стан як об'єкт психодіагностики. Емоційний, фізіологічний, поведінковий аспекти дослідження станів. Основні методи дослідження психічних станів, їх характеристика. Опитувальники станів (САН, НПН, ШАС, самооцінки емоційного стану, Ч.Спілберґера, ін.).

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Диференціальна психологія: основні поняття, цілі та задачі. Структура диференціальної психології. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу.

2. Психогенетичний аналіз індивідуальних відмінностей. Поняття «психогенетика», «спадковість», «хромосома», «генотип» та «фенотип». Характеристика методів: близнюкових родин; співставлення близнюків з неблизнюками; дослідження одиночних близнюків; близнюкової пари.

3. Емоціональні процеси: патерни емоціональної взаємодії; емоціональні переваги, реакції та стилі; емоціональних та неемоціональних суб'єктів. Найважливіший параметр саморегуляції. Поняття «психологічного захисту» та «подолання ситуації».

4. Темперамент як психобіологічна основа особистості. Диференціальна психофізіологія як новий розділ науки про індивідуально-типологічні відмінності. Концепції структури темпераменту. Перші прояви людської індивідуальності.

5. Особливості психомоторики людини. Специфіка індивідуальних відмінностей в мовленні, мисленні, свідомості. Сутність поняття «психомоторика». Загальна характеристика психомоторики людини.

6. Співвідношення понять “темперамент”, “характер”, “стиль”. Стиль людини. Характер як стійка структура індивідуальних властивостей.

7. Характер. Структура характеру. Акцентуації темпераменту та характеру. 10 головних типів акцентуацій за Леонгардом.

8. Соціокультурна координата індивідуальності. Специфіка кроскультурних досліджень.

9. Здібності та інтелект. Інтелект в структурі індивідуальних властивостей. Темперамент та інтелект. Особистість та інтелект. Мова та свідомість. Параметри індивідуальної самосвідомості – способи інтерпретації подій.

10. Формально-динамічна модель особистості. Стиль особистості. Стиль життя. Індивідуальний стиль діяльності. Природня основа стильових характеристик діяльності. Психопатологія. Специфіка психопатологічних досліджень.

11. Концепції особистісних рис. Риси особистості. Формально-динамічна модель особистості.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Історія становлення та розвитку юридичної психології як самостійної правової науки. Поняття, предмет та завдання юридичної психології. Методи юридичної психології та їх класифікація. Застосування методів психологічного впливу у сфері судочинства. Методи судово-психологічної експертизи. Система юридичної психології. Місце юридичної психології в системі психологічної науки й права.

2. Психологічна характеристика праці юриста. Психологічна структура діяльності юриста (потреби, мотиви, цілі, засоби, кінцевий результат). Професіограми юридичних професій. Психологічні аспекти формування особистості юриста. Професійна деформація та способи її подолання. Психологічні аспекти підвищення ефективності праці юристів.

3. Поняття особистості та її структура. Соціально-психологічна характеристика особистості. Спрямованість особистості, мотивація її поведінки і діяльності. Поняття та структура темпераменту і характеру. Схема вивчення особистості. Складання психологічного портрету особистості та його роль у розслідуванні злочинів.

4. Характеристика, засоби і види спілкування у сфері судочинства. Значення спілкування для вирішення професійних завдань юриста. Властивості особистості юриста, які забезпечують ефективність спілкування. Засоби спілкування у професійній діяльності юриста.

5. Предмет та завдання кримінальної психології. Психологія злочинної поведінки. Особливості вольових та емоційних процесів при підготовці й скоєнні злочинів. Поняття мотиваційної сфери злочину. Співвідношення мотиву, цілі та результату при вчиненні злочину. Психологічні особливості особистості злочинця. Психологія потерпілого. Психологічний аналіз особистості неповнолітнього злочинця. Психолого-правова оцінка організованих злочинних формувань.

6. Психологічні засади організації слідчої діяльності. Організаційно-психологічні аспекти взаємодії суб'єктів досудового слідства. Психологічні особливості проведення окремих слідчих дій. Психологічна структура судової діяльності. Психологічна характеристика судового процесу при розгляді кримінальних справ. Формування внутрішнього переконання і винесення вироку судом.

7. Предмет і завдання пенітенціарної психології. Психологічні аспекти проблеми покарання та виправлення злочинця. Психологія особистості засудженого. Методи психологічного впливу на засуджених з метою їх ресоціалізації. Психологічна підготовка засудженого до умов життя на волі. Соціальна реадaptaція звільненого. Психологічна підготовка засудженого до умов життя на волі. Соціальна реадaptaція звільненого. Психологічні особливості відбування покарань жінками-засудженими.

8. Предмет і завдання судово-психологічної експертизи (СПЕ). Види судово-психологічних експертиз. Підготовка та призначення СПЕ при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних справ та вирішенні цивільно-правових спорів. Особливості проведення СПЕ.

9. Судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних якостей особистості. Посмертна судово-психологічна експертиза психічного стану особи. Судово-психологічна експертиза емоційних станів та патологічного афекту.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО АТЕСТАЦІЇ

Основна література

1. Кацавець Р. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник / Р. С. Кацавець. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. – 110 с.

2. Кацавець Р. С. Юридична психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид. / Р. С. Кацавець. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 150 с.

3. Максименко С. Д. Юридична психологія: підручник / С. Д. Максименко, В. С. Медведєв. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. – 448 с.

4. Юридична психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Є. Самойлов, М. С. Корольчук, В. М. Корольчук та ін. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 432 с.

5. Шепітько В. Ю. Юридична психологія: підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Харків: «Право», 2019. – 288 с.

6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Практикум / Т. В. Дуткевич. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 208 с.

7. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія: навчальний посібник / О. П. Сергеєнкова. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 376 с.

8. Кацавець Р. С. Вікова психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид. / Р. С. Кацавець. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 112 с.
9. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. – 2-ге вид. / В. П. Кутішенко. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 128 с.
10. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. / О. В. Скрипченко. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 400 с.

Допоміжна література

1. Аминов И. И. Психология деятельности юриста [Текст]: учеб. пособие / И. И. Аминов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 615 с.
2. Аминов И. И. Юридическая психология [Текст]: учеб. пособие для вузов / И. И. Аминов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 414 с.
3. Бандурка А. М. Юридическая психология: Учебник / Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. – Х.: Изд-во Нац. ун-та внутр. Дел, 2001. – 640 с.
4. Баранов П.П. Юридическая психология: Учеб. пособие / П. П. Баранов, В. И. Курбатов. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 572 с. – (Высшее образование).
5. Бедь В. В. Юридична психологія: Навчальний посібник / В. В. Бедь– Видання друге, стереотипне. – Львів: «Новий світ – 2000», 2004. – 380 с.
6. Бочелюк В. Й. Юридична психологія [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Й Бочелюк. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
7. Васильев В. Л. Юридическая психология: Учебник для вузов / В. Л. Васильев. – 5-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2003. – 656 с. – (Серия «Учебник нового века»).
8. Дмитриев Ю. А. Пенитенциарная психология [Текст] / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - Ростов н/Д.: Феникс, 2007. – 682 с. – (Высшее образование).
9. Еникеев Н. И. Основы юридической психологии [Текст]: учебник / Н.И. Еникеев. – М.: Норма, 2009. – 447 с.
10. Євдокимова Н. О. Психологічні засади формування суб'єкта правничої діяльності у вищому навчальному закладі : монографія / Н. О. Євдокимова. — Миколаїв : Іліон, 2011. — 420 с.

11. Євдокимова Н. О. Психологічна структура правничої діяльності / Н. О. Євдокимова // Актуальні проблеми психології : Екологічна психологія : збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименка. — Т. 7. — Вип. 24. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — С. 88—97.
12. Євдокимова Н. О. Формування психологічної компетентності студентів-юристів: проект / Н.О. Євдокимова. — Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2013. — 22 с.
13. Єрмолаєва Т. В. Дослідження особистості в судово-психологічній експертизі: навчальний посібник / Т. В. Єрмолаєва. — Д.: Вид-во ДУЕП, 2009. — 136 с.
14. Караяни А. Г. Юридическая психология: от эксперимента к практике [Текст]: учеб. пособие для вузов / А. Г. Караяни, В. Л. Цветков. — М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. — 111 с.
15. Козляковський П. А. Юридична психологія [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / П. А. Козляковський, А. П. Козляковський. — 2-ге вид., доп. і перероб. — Миколаїв: Дизайн і поліграфія, 2008. — 432 с.
16. Коновалова В. Е. Основы юридической психологии : Учебник. Изд. второе / В. Е. Коновалова, В. Ю. Шепитько. — Х.: Одиссей, 2006. — 352 с.
17. Кроз М. В. Криминальное психологическое воздействие [Текст] / Кроз М. В., Ратинова Н. А., Онищенко О. Р. — М.: Юрлитинформ, 2008. — 199 с. — (Библиотека криминалиста).
18. Медведєв В. С. Кримінальна психологія: Підручник / В. С. Медведєв. — К.: Атіка, 2004. — 368 с.
19. Методичні поради та завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Психологія (загальна та юридична)» / Уклад.: Журавель В. А., Коновалова В. О., Шепитько В. Ю. — Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. — 39 с.
20. Нагаєв В. В. Основы судебно-психологической экспертизы: Учебное пособие для вузов / В. В. Нагаєв. — М.: ЮНИТИ – ДАНО, 2000. — 333 с.

21. Общая, социальная, юридическая психология: Учебное пособие для ВУЗов. – М.: «Издательство ПРИОР», 2002. – 400 с.
22. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кошинець. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 448 с.
23. Основы загалльної та юридичної психології [Текст]: Курс лекцій: навч. посіб. / [Н. Р. Бобечко, В. П. Бойко, І. В. Жолнович, І. І. Когутич] / За ред. В. Т. Нора. – Львів: Нац. ун-т ім. І. Франка. – К.: Алерта: ЦУЛ, 2011. – 223 с.
24. Пригунов П. Я. Юридична психологія. Тестові завдання. Навчально-методичний посібник / П.Я. Пригунов. – К.: КНТ, 2006. – 100 с.
25. Романов В. В. Юридическая психология [Текст]: учебник / В. В. Романов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2009. – 559 с.
26. Сорокотягин И. Н. Юридическая психология [Текст]: учебник / И. Н. Сорокотягин, Д. А. Сорокотягина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 2011. – 456 с. – (Основы наук).
27. Соціальна психологія груп. Хрестоматія: навчальний посібник / укл.: Ю. О. Бабаян, Г. В. Васильєва, Н. О. Євдокимова та ін.; за заг. ред. Н. О. Євдокимової. — Миколаїв: Іліон, 2013. – 638 с.
28. Сущенко В. М. Професійна відповідальність правника: Навчальний посібник для студентів вищих юридичних навч. закладів / В. М. Сущенко. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 236 с.
29. Холодный Ю. И. Применение полиграфа при профилактике, раскрытии и расследовании преступлений (генезис и правовые аспекты): Монография / Ю. И. Холодный. – М.: Мир безопасности, 2000. – 160 с.
30. Чуфаровский Ю. В. Юридическая психология: вопросы и ответы / Ю. В. Чуфаровский. – М.: Изд-во Эксмо, 2007. – 320 с. – (Серия «Российское юридическое образование»).
31. Чуфаровский Ю. В. Юридическая психология: учеб. / Ю. В. Чуфаровский. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект, 2009. – 470 с.
32. Энциклопедия юридической психологии / Под общ. ред. А. М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2003. – 607 с.

33. Юдина Е. В. Юридическая психология [Текст]: учеб. пособие / Е. В. Юдина. – Ростов н/Д.: Феникс, 2007. – 255 с. – (Высшее образование).
34. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями: Навч. посібник / Кол. авт.: Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.; За заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва. – (Вид. 3-є, доопр. та доп.). – К.: КНТ, 2008. – 152 с.
35. Юридична психологія. Словник: Довідкове видання / Кол. авт.: Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін. - (Вид. 2-ге, уточ. та доп.). – К.: КНТ, 2008. – 224 с.
36. Юридична психологія: Підручник / За заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.
37. Юридическая психология / Сост. и общ. ред. Т. Н. Курбатовой. – СПб.: Питер, 2001. – 480 с. – (Серия «Хрестоматия по психологии»).
38. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія: [навч. посіб.] / О. Г. Видра. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
39. Вікова та педагогічна психологія: [навч. посіб.] / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – 2-ге вид., доп. – К.: Каравела, 2009. – 400 с.
40. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: [навч. посіб.] / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
41. Євдокимова Н. О., Іванцова Н. Б, Опанасенко Л. А. Ситуативно- проблемний підхід до рішення 100 шкільних проблем [Навчальний посібник] (гриф МОНу, Лист №1/11-13725 від 10.09.2013 р.) / Н. О. Євдокимова, Н. Б. Іванцова, Л. А. Опанасенко. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 504 с.
42. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: [навч. посіб.] / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 448 с.
43. Павелків Р. В. Дитяча психологія: [навч. посіб.] / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2011. – 376 с.
44. Савчин М. В. Вікова психологія: [навч. посіб.] / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-ге вид. стер. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.
45. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія: [навч. посіб.] / [О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
46. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика / Л. Г. Терлецька. – К.: Видавничий дім «Слово», 2013. – 608 с.

47. Шавровська Н. В. Практикум з вікової психології: [навч. посіб.] / Н. В. Шавровська. – К.: Марич, 2009. – 90 с.
48. Выготский Л. С. Кризис семи лет // Собр. соч. в 6 т. – Т. 4. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – С. 376–385.
49. Выготский Л. С. К вопросу о динамике детского характера / Собр. соч. в 6 т. – Т. 5. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – С.153–165.
50. Выготский Л. С. Младенческий возраст. Кризис первого года жизни // Собр. соч. в 6 т. – Т. 4. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – С. 269–367.
51. Выготский Л. С. Проблема возрастной периодизации детского развития // Собр. соч. в 6 томах. – Т. 4. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – С. 244–256.
52. Выготский Л. С. Раннее детство. Кризис трех лет. / Собр. соч. в 6 т. – Т. 4. / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984. – С. 340–375.
53. Гуменецька О. Розвиток комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей 6-7 років / О. Гуменецька // Психолог. – 2011. – Липень (№ 28). – С. 3-12.
54. Гурлева Т. Особистісна автономність. Становлення, вивчення і психологічна допомога / Т. Гурлева // Психолог. – 2011. – Квітень (№ 16). – С. 3-8.
55. Даниленко М. І. Соціально-психологічна профілактика суїциду серед підлітків / М. І. Даниленко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2011. – № 7. – С. 15-26.
56. Дзюбка Л. Перехід із початкової до середньої школи: психолого-педагогічні особливості / Л. Дзюбка // Психолог. – 2011. – Червень (№ 21). – С. 4-6.
57. Клименко В. В. Методологічний аналіз поняття «психічний розвиток» людини / В. В. Клименко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 7. – С. 1–7.
58. Кон И. С. Социальный статус юношества / И. С. Кон // Возрастная психология: Детство, отрочество, юность: Хрестоматия. –М.: Академия, 2001. – С. 529–532.
59. Корнева А. І. Самовизначення старшокласників / А. І. Корнева // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2011. – № 6. – С. 24-26.
60. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – С. 476–485.
61. Крик Л. Емоції дитячого світу / Л. Крик // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2011. – № 6. – С. 82-83.
62. Лешли Дж. Работать с маленькими детьми / Дж. Лешли. – М.: Просвещение, 1991. – С. 33–67.
63. Максименко С. Д. Онтогенез особистості / С. Д. Максименко // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 10. – С. 1–10.
64. Малкина-Пых И. Г. Кризисы подросткового возраста / И.Г. Малкина-Пых. – М.: ЭКСМО, 2004. – 382 с.

65. Молчанова О. М. Вплив емоційних переживань на розвиток совісті особистості юнацького віку / О. М. Молчанова // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 7. – С. 55-58.
66. Моргун В. Ф., Седых К. В. Неформальные подростковые группы // Возрастная психология: Детство, отрочество, юность: Хрестоматия / Сост. и науч. ред. В. С. Мухина, А. А. Хвостов. – М.: Академия, 2001. – С. 428–436.
67. Науменко О. Психологічні ігри для молодших школярів / О. Науменко // Початкова освіта. – 2011. – Листопад (№ 43). – С. 14-15.
68. Ніколенко І. О. Профілактична робота з дітьми та підлітками «групи ризику» / І.О. Ніколенко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2012. – № 2. – С. 27-30.
69. Оринко М. О. Комплексне вивчення потреб дитини: методика складання індивідуального плану роботи з дитиною та родиною / М. О. Оринко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2012. – № 1. – С. 4-18.
70. Ружицька Н. Формування самосвідомості у молодших підлітків: лекція для батьків / Н. Ружицька // Психолог. – 2011. – Березень (№ 10). – С. 15-17.
71. Щербина В. Кризи дітей і підлітків / В. Щербина // Психолог. – 2011. – Вересень (№ 33). – С. 15-16.
72. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М.: Педагогика, 1978. – С. 169–288.

Посилання на інформаційні ресурси

stud.com.ua

forlawyer.com.ua

westudents.com.ua

library.ulb.edu.ua

Додаток 1. Зразок екзаменаційного білету
ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. **Дайте характеристику психічним пізнавальним процесам** (до 32 балів)

2. **Дайте відповіді на тестові запитання** (12*3 = 36 балів).

1. **Визначте, який психічний процес забезпечує відображення мозком окремих властивостей предметів і явищ:**

- 1) Сприймання
- 2) Відчуття
- 3) Пам'ять
- 4) Мислення

2. **Вкажіть, як називається створення образів бажаного майбутнього:**

- 1) Фантазія
- 2) Мрія
- 3) Намагання
- 4) Бажання

3. **Вкажіть, що є предметом вивчення психології:**

- 1) Внутрішній світ людини
- 2) Психіка людини і тварини
- 3) Різноманітні переживання людини
- 4) Психіка тварини

4. **Вкажіть, якому типу темпераменту відповідає сильний, врівноважений, рухомий тип ВНД:**

- 1) Сангвінік
- 2) Холерик
- 3) Флегматик
- 4) Меланхолік

5. **Назвіть індивідуально-типологічні особливості особистості:**

- 1) Відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява.
- 2) Аналіз, синтез, порівняння, класифікація, абстрагування.
- 3) Темперамент, характер, здібності.
- 4) Судження, поняття, умовисновки.

6. **Визначте, ким є немовля з позиції особистісного підходу:**

- 1) Особистість
- 2) Індивідуальність
- 3) Індивід
- 4) Людина

7. **Назвіть основну умову формування характеру:**

- 1) Формується середовищем
- 2) Результат самовиховання
- 3) Визначається спадковістю
- 4) Інстинктивна форма поведінки

8. **Вкажіть до яких процесів (станів, особливостей) належить уява:**

- 1) Інтелектуальні процеси
- 2) Індивідуальні особливості особистості
- 3) Емоційні стани

4) Вольові процеси.

9. Вкажіть, як називається властивість уваги, яка дає можливість людині тривалий час зосереджуватись на об'єкті:

- 1) Коливання уваги
- 2) Стійкість уваги
- 3) Концентрація уваги
- 4) Обсяг уваги

10. Вкажіть визначення діяльності людини:

- 1) Різноманітні переживання людини
- 2) Активність людини
- 3) Здатність людини тривалий час зосереджувались на певному об'єкті.
- 4) Самостійне виконання дій.

3. Вирішіть ситуаційну задачу.

На третьому-четвертому році життя дитина часто виявляє впертість: відмовляється виконувати вимоги дорослих; на заборону реагує афектом; прагне діяти самостійно, заявляючи “Я сам”. При цьому впертість має вибірковий характер: вона виявляється стосовно дорослого, до того ж близької людини і не поширюється на однолітків.

Про що свідчить це явище? Як воно характеризує процес психічного розвитку?